

Робоча програма дисципліни «Соціологія фізичної культури і спорту»

ОП ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ · ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

БАКАЛАВР

120

Годин

Загальний обсяг дисципліни

4

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

4

Модулі

Змістовних блоки курсу

Загальна інформація про дисципліну

Ідентифікація

Назва: Соціологія фізичної культури і спорту

Освітня програма: Фізична терапія, ерготерапія / Фізична реабілітація

Ступінь: Бакалавр

Обсяг: 120 годин / 4 кредити ЄКТС

Модулів: 4 змістовних блоки

Призначення дисципліни

Дисципліна «Соціологія фізичної культури і спорту» формує у студентів системне розуміння соціальних процесів, що відбуваються у сфері фізичної культури, спорту та реабілітації. Курс охоплює ключові соціологічні концепції, дослідницькі підходи та соціальні явища, пов'язані з фізичною активністю, здоров'ям, інвалідністю та спортом як суспільним феноменом.

Дисципліна є обов'язковою для підготовки бакалаврів за освітніми програмами «Фізична терапія, ерготерапія» та «Фізична реабілітація» і забезпечує формування загальних і фахових компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою.

Загальні компетентності

Аналітичне мислення

Здатність до аналізу, синтезу та критичного оцінювання соціологічної інформації: виявлення причинно-наслідкових зв'язків у соціальних процесах сфери фізичної культури та спорту, формування обґрунтованих висновків.

Комунікація

Здатність до усної та письмової комунікації: чітко пояснювати соціальні явища у сфері фізичної культури та спорту, аргументовано відповідати на запитання, оформлювати реферати, есе та аналітичні записки.

Самоорганізація

Уміння самостійно навчатися, планувати роботу та організовувати виконання завдань у визначені строки, зокрема під час підготовки рефератів, презентацій і дослідницьких проектів із соціології спорту та фізичної реабілітації.

Командна робота

Відповідальність, ініціативність та готовність працювати в команді під час групового аналізу кейсів, обговорення соціальних проблем фізичної культури і спорту та спільного пошуку рішень.

Студент повинен вміти: аналізувати наукову, статистичну та емпіричну інформацію у сфері соціології спорту; виділяти головне та узагальнювати результати; планувати власну діяльність і дотримуватися дедлайнів; коректно спілкуватися з викладачами та одногрупниками; брати участь у командній роботі та розподіляти обов'язки.

Фахові компетентності

Розуміння соціології спорту

Розуміння сутності та закономірностей соціальних процесів у сфері фізичної культури і спорту, їх місця у суспільному розвитку. Знання ключових соціологічних теорій, концепцій та явищ, пов'язаних із фізичною активністю та реабілітацією, вміння їх аналізувати в соціальному контексті.

Аналіз соціальних явищ

Здатність аналізувати соціальні процеси, дані та факти у сфері фізичної культури і спорту: виявляти причинно-наслідкові зв'язки, оцінювати достовірність інформації, порівнювати різні точки зору на дискусійні питання соціології спорту.

Спорт, здоров'я та реабілітація

Знання соціальних основ охорони здоров'я, фізичної активності та реабілітації; розуміння соціальних детермінантів здоров'я, проблем доступності спорту та фізичної терапії для різних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю.

Нормативно-правова база

Орієнтування в нормативно-правовій базі у сфері фізичної культури, спорту та реабілітації; використання наукових та інформаційних джерел для формування обґрунтованих висновків і суджень щодо соціальних явищ у сфері фізичної активності.

Результати навчання

01

Пояснення соціологічних категорій

Пояснювати сутність ключових понять і явищ: соціалізація, соціальний інститут, стратифікація, субкультура, ідентичність, соціальна нерівність, інвалідність, доказова медицина, глобалізація спорту.

03

Аналіз соціальних проблем спорту

Аналізувати ключові соціальні проблеми фізичної культури і спорту: гендерну нерівність, доступність реабілітації, вплив глобалізації на спорт, роль спортивних організацій у формуванні суспільних цінностей.

02

Характеристика соціальних процесів

Характеризувати основні соціальні процеси та явища у сфері фізичної культури і спорту, застосовувати методи порівняльного та системного аналізу, визначати тенденції та робити науково обґрунтовані висновки.

04

Робота з науковими джерелами

Орієнтуватися в науковій та емпіричній базі з соціології фізичної культури і спорту; використовувати наукові та інформаційні ресурси для підготовки обґрунтованих аналітичних матеріалів, зокрема пов'язаних із практикою фізичної терапії та реабілітації.

Теоретичні основи соціології фізичної культури і спорту

1

Тема 1.1

Соціологія як наука: предмет, методи, місце серед соціальних і гуманітарних наук

2

Тема 1.2

Соціологія соціальних інститутів: спорт як соціальний інститут суспільства

3

Тема 1.3

Соціальна стратифікація та нерівність у сфері фізичної культури і спорту

4

Тема 1.4

Методи соціологічного дослідження у галузі фізичної культури і спорту

Соціологія як наука

Лекційний матеріал (2 год.)

Лекція 1: Соціологія: визначення, об'єкт, предмет та завдання науки. Основні соціологічні парадигми: функціоналізм, конфліктологія, символічний інтеракціонізм. Місце соціології фізичної культури і спорту серед соціальних та гуманітарних наук. Взаємозв'язок із фізичною терапією та реабілітацією.

Соціологія спорту як галузь знань: виникнення, розвиток, представники. Ключові поняття: суспільство, соціальна група, соціальна норма, соціальна взаємодія, інститут. Значення соціологічного підходу для фахівців із фізичної терапії та ерготерапії.

Ключові питання лекції

- Предмет і завдання соціології фізичної культури і спорту
- Основні соціологічні парадигми та їх застосування у спорті
- Соціальні функції фізичної культури і спорту
- Взаємозв'язок соціології спорту з фізичною терапією та реабілітацією
- Місце дисципліни у підготовці фахівців з реабілітації

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Складання концептуальної схеми «Місце соціології фізичної культури і спорту серед суміжних наук» із визначенням зв'язків із фізичною терапією, ерготерапією та реабілітацією.

Завдання 2. Кейс: аналіз соціальних функцій спорту в сучасному суспільстві. Обговорення дискусійних питань.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Самостійна робота (4 год.)

- Опрацювання підручника: Лукашук В. І. «Соціологія фізичної культури і спорту» — розділ «Теоретичні основи»
- Підготовка реферату: «Соціологія спорту як наука: становлення та сучасний стан»
- Складання таблиці «Основні соціологічні парадигми та їх застосування у сфері спорту»

Очікуваний результат: студент вміє визначати предмет і завдання соціології фізичної культури і спорту, характеризувати основні соціологічні парадигми.

Соціологія соціальних інститутів: спорт як інститут

1

Соціальний інститут

Визначення, ознаки, функції. Основні соціальні інститути суспільства.

2

Спорт як інститут

Спорт у ролі соціального інституту: структура, норми, цінності, соціалізуюча функція.

3

Сім'я і спорт

Роль сім'ї у залученні до фізичної активності. Вплив соціального середовища на участь у спорті.

4

Освіта і спорт

Система фізичного виховання як інститут. Спорт у закладах освіти та охорони здоров'я.

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття соціального інституту: визначення, ознаки, класифікація. Спорт як соціальний інститут: структурні елементи, соціальні норми, цінності, ролі. Функції спорту як соціального інституту (соціалізаційна, інтегративна, оздоровча, престижна, виховна). Взаємодія спорту з іншими соціальними інститутами: сім'єю, освітою, охороною здоров'я, ЗМІ. Значення для фахівців із фізичної терапії та реабілітації.

Практика (2 год.) та СРС (4 год.)

Практика: Аналіз спорту як соціального інституту за ознаками та функціями; порівняльна характеристика спорту з іншими соціальними інститутами; дискусія «Яку роль відіграє спорт у формуванні суспільних цінностей?».

СРС: Опрацювання: Лукащук В. І. «Соціологія фізичної культури і спорту» (2023) — розділ «Соціальні інститути»; підготовка аналітичної записки про роль спорту як соціального інституту у сфері охорони здоров'я та реабілітації.

Соціальна стратифікація та методи дослідження у соціології спорту

Тема 1.3 — Соціальна стратифікація у спорті (Лекція 3, 2 год.)

Соціальна стратифікація: поняття, критерії, теорії. Нерівність у доступі до фізичної культури, спортивних ресурсів та реабілітаційних послуг. Вплив соціального класу, статі, етнічності та географії на участь у спорті. Соціальна мобільність через спорт. Проблеми доступності фізичної терапії для вразливих груп населення.

Практика (2 год.): Аналіз соціальних нерівностей у сфері фізичної культури та охорони здоров'я; кейс «Доступність реабілітаційних послуг для різних соціальних груп»; дискусія «Спорт як засіб соціальної мобільності: міф чи реальність?».

СРС (4 год.): Опрацювання: Передерій О. С. «Соціологія спорту» (2024) — розділ «Стратифікація»; підготовка реферату «Соціальна нерівність у доступі до фізичної терапії та реабілітації».

Тема 1.4 — Методи соціологічного дослідження (Лекція 4, 2 год.)

Методологія соціологічного дослідження: кількісні та якісні підходи. Методи збирання даних: анкетування, інтерв'ю, спостереження, контент-аналіз. Особливості соціологічних досліджень у сфері фізичної культури, спорту та реабілітації. Етика проведення соціологічних досліджень. Аналіз та інтерпретація результатів.

Практика (2 год.): Розробка анкети для дослідження рівня фізичної активності студентів; практична робота з методами збирання соціологічних даних у контексті фізичної терапії.

СРС (4 год.): Опрацювання: Мусієнко О. І. «Методи соціологічних досліджень у спорті» (2023); підготовка порівняльної таблиці «Кількісні та якісні методи дослідження у соціології спорту».

Соціологічні виміри фізичної культури і спорту

Тема 2.1

Соціалізація через фізичну культуру та спорт: механізми, агенти, наслідки для особистості.

Тема 2.2

Спортивна субкультура та ідентичність: спортсмен, вболівальник, команда як соціальні спільноти.

Тема 2.3

Гендер, влада та фізична активність: нерівність, стереотипи, інклюзія у спорті та реабілітації.

Соціалізація через фізичну культуру та спорт

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття соціалізації: первинна та вторинна соціалізація. Агенти соціалізації у спорті: сім'я, тренер, ровесники, ЗМІ. Спорт як інструмент соціалізації особистості: формування цінностей, норм, соціальних навичок. Фізична культура і спорт як чинник соціальної інтеграції. Ресоціалізація через фізичну терапію та реабілітацію: повернення до суспільного життя після хвороби чи травми. Значення фізичної активності для соціальної адаптації різних груп населення.

Ключові питання

- Механізми соціалізації через фізичну культуру і спорт
- Роль тренера та команди як агентів соціалізації
- Спорт як інструмент соціальної інтеграції
- Ресоціалізація через реабілітацію та фізичну терапію
- Вплив фізичної активності на соціальну адаптацію

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз механізмів соціалізації через спорт: складання схеми «Агенти соціалізації у фізичній культурі та спорті».

Завдання 2. Кейс: «Ресоціалізація пацієнтів після реабілітації — соціологічний вимір». Групова робота та презентація висновків.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Самостійна робота (4 год.)

- Опрацювання: Передерій О. С. «Соціологія спорту» (2024) — розділ «Соціалізація»
- Підготовка реферату: «Роль фізичної активності у соціальній реінтеграції осіб після реабілітації»
- Складання хронологічної таблиці розвитку концепцій соціалізації у соціології спорту

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати механізми соціалізації через спорт, описувати роль фізичної культури у соціальній інтеграції та ресоціалізації.

Спортивна субкультура та ідентичність

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття субкультури та контркультури. Спортивна субкультура: структура, цінності, норми, мова, символіка. Спортивна ідентичність: формування, значення, криза ідентичності при травмі чи завершенні кар'єри. Команда як мала соціальна група: групова динаміка, лідерство, згуртованість. Культура вболівальників: соціальні функції та девіантна поведінка. Вплив спортивної ідентичності на процес реабілітації.

Практика (2 год.) та СРС (4 год.)

Практика: Аналіз спортивної субкультури на конкретних прикладах; дискусія «Втрата спортивної ідентичності при травмі — виклики для фізичного терапевта»; кейс «Групова динаміка у реабілітаційній команді».

СРС: Опрацювання: Андрєєва О. В. «Соціологічні аспекти фізичної активності» (2023) — розділ «Ідентичність»; підготовка аналітичної записки «Психосоціальні виміри спортивної травми та реабілітації».

Гендер, влада та фізична активність

Гендер і спорт

Гендерні стереотипи у фізичній культурі. Нерівність участі жінок у спорті. Феміністська критика спорту.

Влада у спорті

Владні відносини у спортивних організаціях. Дискримінація та нерівноправність у спорті.

Інклюзія та рівність

Інклюзивний спорт. Гендерна рівність у фізичній терапії та реабілітації. Міжнародні стандарти.

Лекційний матеріал (4 год.)

Лекція 1 (2 год.): Гендер у соціології спорту: поняття, підходи, теорії. Гендерні стереотипи та їх вплив на участь у фізичній культурі і спорті. Нерівність гендерного представництва у спорті: причини та наслідки. Феміністські підходи до аналізу спорту. Гендерні аспекти фізичної терапії та реабілітації.

Лекція 2 (2 год.): Влада та ієрархія у спортивних організаціях. Расова та етнічна дискримінація у спорті. Сексизм, гомофобія та інші форми нетерпимості. Інклюзивний спорт як відповідь на соціальну нерівність. Гендерна рівність у реабілітаційній практиці: міжнародні стандарти та регуляторна база.

Практика (4 год.) та СРС (8 год.)

Практика (заняття 1, 2 год.): Аналіз гендерної нерівності у спорті за статистичними даними; кейс «Жінки у спортивному менеджменті та тренерській діяльності»; дискусія «Чи є спорт гендерно нейтральним?».

Практика (заняття 2, 2 год.): Аналіз інклюзивних практик у спорті та реабілітації; розробка рекомендацій щодо забезпечення гендерної рівності у фізичній терапії.

СРС (8 год.): Опрацювання: Андрєєва О. В. «Соціологічні аспекти фізичної активності» (2023) — розділ «Гендер»; підготовка аналітичного есе «Гендерна рівність у фізичній терапії та реабілітації: виклики та перспективи»; складання порівняльної таблиці «Участь жінок і чоловіків у різних видах спорту».

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати гендерні аспекти фізичної культури і спорту, пропонувати шляхи досягнення рівності та інклюзії у реабілітаційній практиці.

Соціологія здоров'я, реабілітації та спорту

Тема 3.1

Соціологія здоров'я та фізичної активності: соціальні детермінанти здоров'я, поведінкові моделі.

Тема 3.2

Спорт, інвалідність та реабілітація: соціальна модель інвалідності, паралімпійський рух, адаптивний спорт.

Тема 3.3

Доказова медицина та соціальний контроль у спорті: допінг, медикалізація, біоетика.

Соціологія здоров'я та фізичної активності

Лекційний матеріал (4 год.)

Лекція 1 (2 год.): Соціологія здоров'я як галузь знань. Соціальні детермінанти здоров'я: соціально-економічний статус, освіта, умови праці, середовище проживання. Поняття «здоровий спосіб життя» у соціологічному контексті. Моделі поведінки у сфері здоров'я: медична та соціальна моделі. Фізична активність як соціальна практика.

Лекція 2 (2 год.): Соціологія хвороби та медичної допомоги. Поняття «хворобливої ролі» (Т. Парсонс). Ставлення до хвороби і реабілітації в різних соціальних групах. Бар'єри та мотиватори фізичної активності: соціальні аспекти. Вплив соціальних нерівностей на доступність реабілітаційних послуг.

Ключові питання

- Соціальні детермінанти здоров'я та фізичної активності
- Медична та соціальна моделі здоров'я
- Бар'єри доступу до реабілітаційних послуг
- Фізична активність як соціальна практика
- Роль фізичного терапевта у зміні соціального контексту здоров'я

Практичне заняття (4 год.)

Заняття 1 (2 год.). Завдання 1. Аналіз соціальних детермінантів здоров'я на основі даних ВООЗ: виявлення ключових чинників та їх впливу на участь у фізичній активності.

Завдання 2. Кейс: порівняння моделей «здорового способу життя» в різних соціальних групах. Обговорення бар'єрів доступу до реабілітації.

Заняття 2 (2 год.). Завдання 3. Розробка програми підвищення фізичної активності з урахуванням соціальних чинників конкретної групи населення.

Завдання 4. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Андрєєва О. В. «Соціологічні аспекти фізичної активності» (2023)
- Підготовка реферату: «Соціальні детермінанти здоров'я та їх вплив на залучення до фізичної активності в Україні»
- Аналіз рекомендацій ВООЗ щодо фізичної активності для різних вікових груп у соціальному контексті

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати соціальні детермінанти здоров'я, характеризувати бар'єри та мотиватори фізичної активності, оцінювати їх вплив на реабілітаційну практику.

Спорт, інвалідність та реабілітація

Лекційний матеріал (4 год.)

Лекція 1 (2 год.): Поняття інвалідності у соціологічному контексті: медична та соціальна моделі. Стигматизація та дискримінація осіб з інвалідністю у спорті та суспільстві. Паралімпійський рух: виникнення, розвиток, соціальне значення. Адаптивний спорт як інструмент реабілітації та соціальної інтеграції.

Лекція 2 (2 год.): Правові засади включення осіб з інвалідністю у спортивне та суспільне життя. Доступність спортивної інфраструктури. Роль фізичного терапевта та ерготерапевта у соціальній реінтеграції через спорт. Практики інклюзивного спорту в Україні та світі.

Ключові питання

- Медична та соціальна моделі інвалідності
- Стигматизація осіб з інвалідністю у сфері спорту
- Паралімпійський рух та адаптивний спорт
- Реабілітація через фізичну активність: соціальний вимір
- Роль фізичного терапевта у соціальній інтеграції

Практичне заняття (4 год.)

Заняття 1 (2 год.). Завдання 1. Аналіз документів ООН та національного законодавства щодо прав осіб з інвалідністю у сфері спорту та реабілітації.

Завдання 2. Кейс: «Паралімпійський рух в Україні — соціальне значення та бар'єри розвитку». Групова дискусія.

Заняття 2 (2 год.). Завдання 3. Розробка рекомендацій щодо залучення осіб з інвалідністю до адаптивного спорту у конкретній громаді.

Завдання 4. Дискусія: «Соціальна модель інвалідності — її значення для практики фізичного терапевта».

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Передерій О. С. «Соціологія спорту» (2024) — розділ «Інвалідність та адаптивний спорт»
- Підготовка аналітичної записки «Адаптивний спорт як інструмент реабілітації та соціальної інтеграції»
- Складання таблиці «Видатні паралімпійські спортсмени та їх соціальний вплив»

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати соціальну модель інвалідності, характеризувати паралімпійський рух та оцінювати роль адаптивного спорту у реабілітації.

Доказова медицина та соціальний контроль у спорті

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття доказової медицини у контексті фізичної терапії та спорту. Соціальний контроль у спорті: механізми, інститути, санкції. Допінг як соціальне явище: причини, масштаби, боротьба. Медикалізація спорту: проблеми та дискусії. Біоетичні питання у спорті та реабілітації. Роль соціальних норм і правил у регулюванні поведінки спортсменів та пацієнтів.

Ключові питання

- Доказова медицина та її застосування у фізичній терапії
- Соціальний контроль у спорті та реабілітації
- Допінг як соціальна проблема
- Медикалізація спорту: соціологічний аналіз
- Біоетика у реабілітаційній практиці

Практика (2 год.) та СРС (4 год.)

Практика: Порівняльний аналіз міжнародних стандартів боротьби з допінгом та їх соціальних наслідків; кейс «Медикалізація спорту: де межа між лікуванням та маніпуляцією?»; дискусія «Доказова медицина vs клінічний досвід у фізичній терапії».

СРС (4 год.): Опрацювання: Мусієнко О. І. «Методи соціологічних досліджень у спорті» (2023) — розділ «Соціальний контроль»; підготовка аналітичної записки «Допінг як соціальне явище: причини та шляхи подолання»; аналіз нормативно-правових актів ВАДА та їх соціального значення.

📄 **Очікуваний результат:** студент вміє аналізувати механізми соціального контролю у спорті, застосовувати принципи доказової медицини у реабілітаційній практиці, оцінювати біоетичні дилеми.

Спорт у глобальному суспільстві: організація, управління та тенденції

Тема 4.1

Спорт як глобальний соціальний феномен: глобалізація, комерціалізація, медіатизація спорту.

Тема 4.2

Спортивні організації та управління: структура, функції, соціальна відповідальність.

Тема 4.3

Спорт та дозвілля: рекреаційна та оздоровча фізична активність як соціальна практика.

Тема 4.4

Сучасні тенденції та дослідження у соціології фізичної культури і спорту: перспективи розвитку.

Спорт як глобальний соціальний феномен

Лекційний матеріал (2 год.)

Глобалізація у сфері спорту: поняття, чинники, наслідки. Комерціалізація спорту: спортивний бізнес, спонсорство, медіаправа. Медіатизація спорту: роль ЗМІ у формуванні образу спорту та фізичної культури. Олімпійський рух як глобальний соціальний феномен. Спортивна дипломатія. Вплив глобалізації на систему охорони здоров'я та реабілітаційні практики.

Ключові питання

- Глобалізація спорту: позитивні та негативні наслідки
- Комерціалізація та медіатизація спорту
- Олімпійський рух як соціальна інституція
- Вплив глобалізації на фізичну терапію та реабілітацію

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз глобалізаційних процесів у спорті: складання схеми «Чинники та наслідки глобалізації у сфері фізичної культури і спорту».

Завдання 2. Дискусія: «Комерціалізація спорту — шанс чи загроза для оздоровчої функції фізичної культури?».

Завдання 3. Складання порівняльної таблиці «Міжнародні спортивні організації та їх соціальне значення».

Самостійна робота (4 год.)

- Опрацювання: Передерій О. С. «Соціологія спорту» (2024) — розділ «Глобалізація»
- Підготовка реферату «Олімпійський рух та його вплив на соціальні процеси у сфері фізичної активності»
- Аналіз впливу глобалізаційних тенденцій на практики фізичної терапії та реабілітації

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати глобалізаційні процеси у сфері спорту, оцінювати їх вплив на систему охорони здоров'я та реабілітаційну практику.

Спортивні організації та управління

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття спортивної організації: класифікація, структура, функції. Міжнародні спортивні організації (МОК, ВАДА, федерації). Система управління спортом в Україні: державні органи, федерації, клуби. Організаційна структура реабілітаційних установ. Менеджмент якості у сфері фізичної терапії та ерготерапії. Соціальна відповідальність спортивних та реабілітаційних організацій.

Практика (2 год.) та СРС (4 год.)

Практика: Аналіз структури та функцій обраної спортивної або реабілітаційної організації; кейс «Управління якістю у закладі фізичної терапії: соціологічний аналіз»; дискусія «Соціальна відповідальність спортивних організацій».

СРС (4 год.): Опрацювання: Лукащук В. І. «Соціологія фізичної культури і спорту» (2023) — розділ «Організації»; підготовка аналітичної записки «Система управління спортом та реабілітацією в Україні: стан та перспективи».

Спорт та дозвілля: рекреаційна фізична активність

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття дозвілля та рекреації у соціологічному контексті. Фізична активність у вільний час: типи, соціальні функції, мотивація. Масовий спорт та оздоровча фізична культура. Вплив соціально-демографічних характеристик на дозвілєві практики фізичної активності. Спорт для всіх та його значення для охорони здоров'я. Туризм і рекреаційна фізична активність. Значення рекреаційного спорту для профілактики та реабілітації.

Ключові питання

- Дозвілля та рекреація: соціологічні підходи
- Типи та мотивація рекреаційної фізичної активності
- Масовий спорт та його соціальна роль
- Рекреаційна активність як профілактика та реабілітація
- Соціальна нерівність у доступі до рекреаційних ресурсів

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз рекреаційних практик фізичної активності серед різних соціальних груп (за даними соціологічних досліджень).

Завдання 2. Дискусія: «Рекреаційна фізична активність як профілактика хронічних захворювань — роль фізичного терапевта».

Завдання 3. Підготовка та презентація міні-проекту: «Програма залучення цільової групи до рекреаційної фізичної активності».

Самостійна робота (4 год.)

- Опрацювання: Андрєєва О. В. «Соціологічні аспекти фізичної активності» (2023) — розділ «Рекреація»
- Підготовка аналітичної записки «Рекреаційна фізична активність у профілактиці та реабілітації: соціальний вимір»
- Аналіз програм «Спорт для всіх» в Україні та зарубіжних країнах

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати рекреаційні практики фізичної активності, оцінювати їх значення для профілактики та реабілітації, розробляти відповідні рекомендації.

Сучасні тенденції та дослідження у соціології спорту

Лекційний матеріал (2 год.)

Сучасні тенденції розвитку соціології фізичної культури і спорту. Цифровізація спорту: е-спорт, цифрові технології у фізичній терапії та реабілітації. Спорт в умовах збройного конфлікту та постконфліктного відновлення: соціологічний аналіз. Спорт як інструмент психосоціальної реабілітації ветеранів та постраждалих. Актуальні напрями наукових досліджень у соціології фізичної культури і спорту. Перспективи розвитку фізичної терапії та реабілітації в Україні.

Ключові питання

- Цифровізація та е-спорт як соціологічні феномени
- Спорт у постконфліктному відновленні суспільства
- Психосоціальна реабілітація через спорт
- Актуальні дослідницькі тренди у соціології спорту
- Перспективи розвитку фізичної терапії в Україні

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз актуальних наукових досліджень у соціології спорту та фізичної терапії: огляд публікацій у фахових виданнях (2023–2025 рр.).

Завдання 2. Дискусія: «Спорт та фізична активність як інструменти психосоціальної реабілітації ветеранів в умовах воєнного часу».

Завдання 3. Підготовка та презентація міні-проекту: «Перспективний напрям дослідження у соціології фізичної культури і спорту».

Самостійна робота (4 год.)

- Опрацювання публікацій у журналі «Здоров'я, спорт, реабілітація» (2023–2025) — актуальні статті
- Підготовка аналітичної записки «Спорт і фізична активність у відновленні ветеранів: зарубіжний досвід та українські практики»
- Аналіз сучасних тенденцій розвитку фізичної терапії та ерготерапії в Україні»

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати сучасні тенденції соціології спорту, оцінювати роль фізичної активності у реабілітації різних категорій населення, формувати дослідницькі гіпотези.

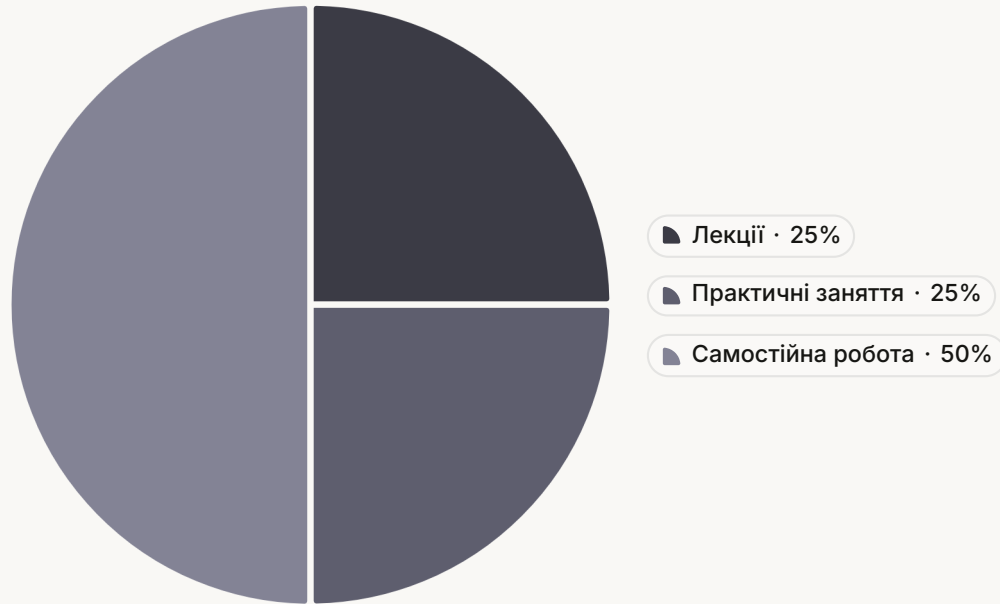
Розподіл навчального часу — 120 годин

Модуль	Тема	Лекції (год.)	Практичні (год.)	СРС (год.)
Модуль 1	Тема 1.1 — Соціологія як наука	2	2	4
	Тема 1.2 — Соціологія соціальних інститутів	2	2	4
	Тема 1.3 — Соціальна стратифікація та нерівність	2	2	4
	Тема 1.4 — Методи дослідження у соціології	2	2	4
Модуль 2	Тема 2.1 — Соціалізація через фізичну культуру та спорт	2	2	4
	Тема 2.2 — Спортивна субкультура та ідентичність	2	2	4
	Тема 2.3 — Гендер, влада та фізична активність	4	4	8
Модуль 3	Тема 3.1 — Соціологія здоров'я та фізичної активності	4	4	8
	Тема 3.2 — Спорт, інвалідність та реабілітація	4	4	8
	Тема 3.3 — Доказова медицина та соціальний контроль у спорті	2	2	4
Модуль 4	Тема 4.1 — Спорт як глобальний соціальний феномен	2	2	4
	Тема 4.2 — Спортивні організації та управління	2	2	4
	Тема 4.3 — Спорт та дозволя	2	2	4
	Тема 4.4 — Сучасні тенденції та дослідження у соціології спорту	2	2	4
Разом	14 тем	30	30	60

Загальний обсяг: 120 годин = 4 кредити ЄКТС. Розподіл є орієнтовним і може коригуватися відповідно до специфіки навчального процесу.

Структура навчального часу

Коментар до розподілу

Загальний обсяг — **120 годин (4 кредити ЄКТС)** — розподілено між трьома формами роботи для забезпечення балансу між теорією та практикою.

Лекції — 30 год. (25%)

Системне подання ключового теоретичного матеріалу з соціології фізичної культури і спорту з використанням наочних схем, таблиць і прикладів із практики фізичної терапії та реабілітації.

Практичні — 30 год. (25%)

Відпрацювання навичок, аналіз соціологічних даних, розгляд кейсів, дискусії та захист міні-проектів. Рівна частка з лекціями підкреслює практичну спрямованість курсу.

Самостійна робота — 60 год. (50%)

Поглиблене вивчення, підготовка завдань, робота з джерелами та науковою літературою. Самостійна робота становить **50% обсягу дисципліни**.

Самостійна робота студентів — Детальний опис

Опрацювання літератури

Поглиблене вивчення теоретичного матеріалу за підручниками з соціології фізичної культури і спорту, науковими статтями у фахових виданнях. Студент конспектує ключові положення, виділяє головні поняття та порівнює підходи різних авторів.

Індивідуальні завдання

Виконання аналітичних завдань (порівняльний аналіз соціальних явищ, характеристика соціальних груп, аналіз даних); творчих завдань — есе, аналітичні записки, міні-дослідження з актуальних питань соціології спорту та реабілітації.

Робота з інформаційними ресурсами

Опрацювання офіційних сайтів: Міністерства молоді та спорту України (mms.gov.ua), Національного комітету спорту для інвалідів (paralympic.org.ua), Верховної Ради (zakon.rada.gov.ua), ВООЗ. Аналіз наукових статей у журналі «Здоров'я, спорт, реабілітація».

Підготовка до занять

Підготовка до практичних занять (опрацювання джерел, повторення теорії); підготовка до тестувань (ключові терміни, концепції, дослідники); підготовка до контрольних робіт за кожним модулем (систематизація знань, типові питання).

Форми контролю знань

1

Поточний контроль

Завдання: аналітичні та тестові вправи за темами змістовного модуля.

Оцінюються регулярність виконання завдань, якість відповідей і рівень засвоєння матеріалу. Поточний контроль формує накопичувальну оцінку протягом семестру.

Проводиться після кожної теми у формі тестування (10–15 питань) або усного опитування.

2

Проміжний контроль

Самостійна робота — комплексне ситуаційне завдання або реферат, які охоплюють теми змістовних модулів (теоретичні питання, аналіз соціальних явищ, кейси з практики фізичної терапії та реабілітації). Оцінюються повнота відповіді, аргументованість та обґрунтованість висновків.

Проводиться після завершення кожного змістовного модуля.

3

Підсумковий контроль

Іспит відповідно до навчального плану. Форма проведення — тестування та письмові відповіді на питання.

Підсумкова оцінка враховує результати поточного, проміжного та підсумкового контролю відповідно до встановленої шкали: **100-бальна система** з переведенням у національну шкалу та ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Методи викладання

Викладання дисципліни «Соціологія фізичної культури і спорту» поєднує класичні академічні та інтерактивні методи, що забезпечує формування не лише міцної теоретичної бази, а й практичних навичок критичного мислення, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері фізичної терапії, ерготерапії та фізичної реабілітації.

Лекції

Системне подання теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, таблиць, статистичних даних і прикладів із практики фізичної терапії та реабілітації; студенти ведуть конспекти та задають уточнювальні запитання.

Робота з джерелами

Опрацювання наукових статей, соціологічних досліджень, нормативних документів; формування навичок критичного аналізу та оцінки достовірності соціологічної інформації.

Кейс-стаді

Аналіз реальних соціальних ситуацій у сфері фізичної культури, спорту та реабілітації; студенти виявляють проблему, пропонують інтерпретації та обґрунтовують висновки на основі наукових даних.

Дискусії

Обговорення дискусійних питань соціології спорту та реабілітації; розвиток критичного мислення, аргументації та поваги до різних точок зору у майбутніх фахівців.

Самостійне дослідження

Підготовка аналітичних записок, рефератів і презентацій за обраною темою; розвиток навичок самостійного пошуку, критичного аналізу та систематизації соціологічної інформації.

Статистичний аналіз

Робота з соціологічними даними та статистикою у сфері фізичної активності та здоров'я; формування навичок аналізу кількісних та якісних соціологічних даних.

Усі методи спрямовані на формування компетентностей, передбачених освітньо-професійними програмами «Фізична терапія, ерготерапія» та «Фізична реабілітація».

Рекомендована література — Підручники та посібники (2023–2025 рр.)

1. Лукащук В. І.

Соціологія фізичної культури і спорту : навч. посіб. — Харків : ХДАФК, 2023. — 184 с.

2. Передерій О. С.

Соціологія спорту : навч. посіб. для студентів ЗВО. — Київ : Олімпійська література, 2024. — 256 с.

3. Андрєєва О. В.

Соціологічні аспекти фізичної активності різних груп населення. — Київ : НУФВСУ, 2023. — 210 с.

4. Мусієнко О. І.

Методи соціологічних досліджень у сфері фізичної культури і спорту : навч.-метод. посіб. — Київ : Академвидав, 2023. — 176 с.

5. Ареф'єв В. Г.

Основи теорії та методики фізичного виховання : підручник. — Київ : Міленіум, 2023. — 376 с.

6. Kashuba V., Tomilenko S., Rudnytskyi O.

Physical Rehabilitation and Sport: Social Dimensions. — Kyiv : Olympic Literature, 2024. — 228 p.

7. Pakhide V.

Textbook of Sociology for Physiotherapy Students. — CBS Publishers and Distributors, 2023. — 312 p.

8. Коломієць Т. В., Поліщук Н. М.

Соціальні основи фізичної реабілітації та ерготерапії : навч. посіб. — Київ : Медицина, 2024. — 196 с.

Додаткова література та наукові статті

9. Light R., Georgakis S.

Sociology of Sport and Physical Education. — Routledge, 2023. — 248 p. *Рекомендується для тем 1.1–2.2 (теоретичні основи).*

11. Юденко О. В.

Інноваційні технології фізичного виховання і спорту. — Київ : НУОУ, 2024. — 360 с. *Рекомендується для теми 4.4.*

10. Журнал «Здоров'я, спорт, реабілітація»

Статті з актуальних проблем фізичного виховання, спорту, реабілітації та фізичної терапії. — hsr-journal.com, 2023–2025. *Рекомендується для всіх модулів.*

12. Ullah S. et al.

Analyzing the Role of Physical Therapy in Recovery From Sport-Related Orthopedic Injuries // Cureus. — 2025. *Рекомендується для тем 3.2–3.3.*

Нормативно-правова база

→ Конституція України

Прийнята 28 червня 1996 р. Основний Закон держави. zakon.rada.gov.ua

→ Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 № 3808-XII (зі змінами)

Визначає засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту. zakon.rada.gov.ua

→ Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» від 03.12.2020 № 1053-IX

Регулює організацію та надання реабілітаційної допомоги. zakon.rada.gov.ua

→ Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю» від 21.03.1991 № 875-XII (зі змінами)

Визначає засади соціального захисту та інклюзії осіб з інвалідністю. zakon.rada.gov.ua

→ Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII

Визначає засади освітньої діяльності в Україні. zakon.rada.gov.ua

Офіційні ресурси та фахові видання

Міністерство молоді та спорту України

mms.gov.ua — державна політика, програми розвитку фізичної культури та спорту, нормативні документи.

Верховна Рада України

zakon.rada.gov.ua — нормативно-правова база у сфері фізичної культури, спорту та охорони здоров'я.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

uni-sport.edu.ua — наукові публікації, фахові видання, методичні матеріали у галузі фізичної культури і спорту.

Національний комітет спорту для інвалідів України

paralympic.org.ua — паралімпійський рух, адаптивний спорт, реабілітація через спорт.

Журнал «Здоров'я, спорт, реабілітація»

hsr-journal.com — провідне фахове видання з питань фізичного виховання, спорту, реабілітації та фізичної терапії (Scopus).

Журнал «Теорія і практика фізичної культури та спорту»

tppcs.com.ua — проблеми фізичної культури, фізичного виховання різних груп населення та спорту.

Міністерство охорони здоров'я України

moz.gov.ua — нормативні документи у сфері охорони здоров'я, реабілітації та фізичної терапії.

Міністерство освіти і науки України

mon.gov.ua — освітні стандарти, навчальні програми, методичні матеріали для ОП «Фізична терапія, ерготерапія».

Зв'язок дисципліни з ОП «Фізична терапія, ерготерапія / Фізична реабілітація»

Чому «Соціологія фізичної культури і спорту» для реабілітологів?

Дисципліна є невід'ємною складовою підготовки бакалаврів за освітніми програмами «Фізична терапія, ерготерапія» та «Фізична реабілітація». Розуміння соціальних процесів у сфері фізичної культури і спорту формує у майбутніх фахівців здатність враховувати соціальний контекст у практиці реабілітації, ерготерапії та фізичної терапії.

Сучасний фахівець із фізичної терапії та ерготерапії працює в мультидисциплінарному середовищі, де розуміння соціальних детермінантів здоров'я, культурних особливостей та суспільного контексту є ключовою умовою ефективної реабілітації пацієнта.

Практичне значення для майбутньої кар'єри

- Розуміння соціальних детермінантів здоров'я для ефективного планування реабілітаційних втручань
- Знання соціальної моделі інвалідності для холістичного підходу до пацієнта
- Навички аналізу соціальних бар'єрів доступу до реабілітаційних послуг
- Розуміння ролі спорту та фізичної активності у соціальній інтеграції та ресоціалізації
- Критичне мислення та застосування доказової бази у практиці фізичної терапії
- Навички комунікації з пацієнтами з урахуванням їхнього соціального та культурного контексту

Ключові компетентності курсу — Підсумок

Курс охоплює всі ключові соціологічні аспекти фізичної культури і спорту — від теоретичних основ до актуальних тенденцій — і формує у студентів цілісне розуміння соціального виміру фізичної терапії та реабілітації.

Бажаємо успіхів у вивченні соціології фізичної культури і спорту!

120

Годин

Загальний обсяг дисципліни

4

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

14

Тем

У 4 змістовних модулях

12

Джерел

Рекомендованої літератури 2023–2025 рр.

«Спорт має силу змінювати світ. Він має силу надихати. Він має силу об'єднувати людей так, як мало що інше.» — Нельсон Мандела

ОП Фізична терапія, ерготерапія · Фізична реабілітація · Бакалавр · 4 кредити ЄКТС